



COMUNITAT VALENCIANA

## Itineraris

La Serra d'Aitana presideix majestuosa aquest sector muntanyós de les comarques de la Marina Baixa, l'Alacantí i els municipis meridionals de l'Alcoià i el Comtat. Nombrosos cims que superen els 1.000 m d'altitud, parets calcàries de centenars de metres i profunds barrancs accidenten el territori i, al mateix temps, creen una incessant diversitat de paisatges. Tots aquests paisatges són mereixedors d'una contemplació pausada, que ens permeta admirar la naturalesa i la delicada labor de remodelació exercida per generacions d'habitants. Tota una invitació a deixar l'automòbil i recórrer aquest bell món rural amb l'assesegat pas de l'excursionista, a cavall o en bicicleta.



La zona ofereix magnífiques condicions per a la pràctica de l'excursionisme, condicions que han sigut aprofitades pels anomenats Senders de Gran i Petit Recorregut. Aquests itineraris recuperen els camins i les sendes rurals tradicionals, que els excursionistes senyalitzen amb pintures i balises per tal de facilitar-ne el seguiment. Poden ser recorreguts per qualsevol persona que tinga una adequada forma física i un mínim hàbit de caminar per la serra. No oblide que el manteniment d'aquests valuosos paisatges és responsabilitat de tots. No faça foc i enduga's les deixalles fins a una localitat on les puga depositar al lloc adequat. Respecte els cultius i els masos, a més de la vegetació i la fauna natural.

Xarxa de senders de Curt Recorregut  
Les entitats excursionistes, coordinades per la Federació Territorial Valenciana de Muntanyisme, han traçat una completa xarxa de Senders de Curt Recorregut senyalitzada amb marques blanques i grogues. Constitueixen una bona manera d'endinsar-se en aquests paisatges. La majoria d'aquests senders disposen del fullet corresponent, amb descripcions, croquis, informació pràctica, etc.:

- Federació Valenciana Territorial de Muntanyisme, Senderos de Pequeño Recorrido (Diputació d'Alacant, Alacant, 1995).
- Senderisme d'Altea: Bèrnia PR-V-7, (Ajuntament d'Altea, Altea, 1994).
- Grup de Muntanya Penya el Frare, Camins: PR-V-44, 45, 46, 47, 48 i 49 (Ajuntament de Callosa d'En Sarrià, Callosa d'En Sarrià, 1994).

En aquest fullet s'han cartografiat només alguns dels senders de curt recorregut. L'ascensió als cims principals de l'àrea permet gaudir de magnífics panorames amb el Mediterrani com a teló de fons. El PR-V-7 voreja Bèrnia i passa pel singular Forat; els PR-V-13 i 14 permeten l'ascensió al Puig Campana per l'exigent Carreró i la baixada pel vessant oest. Els senders PR-V-20, 21 i 44 exploren l'ampli vessant nord de la serra d'Aitana.

Aquestes terres ofereixen una gran diversitat d'itineraris: des de simples passejades fins a completes travessies de caràcter muntanyenc. No tots els camins estan senyalitzats; això permet la possibilitat d'una descoberta personal del paisatge, per la qual cosa és convenient la consulta de publicacions i de cartografia. A més de les guies de Senders de Curt Recorregut ja esmentades, són recomanables altres publicacions excursionistes:

- Antonio Calero, *Las Montañas de Alicante* (El Tejo, Alcoi, 1987)
- Rafael Cebrían, *Montañas Valencianas V* (Centre Excursionista de València, València, 1994).
- Rafael Cebrían, *Montañas Valencianas VI*, (Centre Excursionista de València, València, 1997).
- J.R. Nebot y altres, *L'Alcoià i el Comtat. Guia*



*Natural, Històrica i Cultural* (Gràfiques Ciudad, Alcoi, 1993).

- Joan Pellicer, *Meravelles de Diània* (C.E.I.C. Alfons el Vell, Gandia, 1995).
- Eric Wright, *Por buen camino. 20 paseos por las montañas de la Costa Blanca* (Parke Sutton Limited, Norfolk, 1995)

També n'hi ha una edició en anglès.

Una àrea privilegiada per a l'escalada  
Les serres de la Marina i l'Alacantí constitueixen un autèntic regal per als escaladors. Magnífiques parets i agulles d'excel·lent roca calcària amb un clima que permet la pràctica de l'escalada durant tot l'any. Als vessants sud i oest del Puig Campana (Finestrat); el Ponoig (Polop), el penyal Guladbé-Cabal (Polop); el penyal Diví (Sella) i el Cabeçó d'Or (Busot) s'han traçat nombrosos itineraris de diferent dificultat, molts dels quals superen els 250 m d'altura. Seran útils les guies de Carlos Tudela, Guia de escalada del Puig Campana (Ajuntament de Finestrat, Finestrat, 1995) i Guia de escalada del Ponoig, (València, 1998).

Les parets del barranc de l'Arc (Sella) tenen una bona quantitat de vies d'escalada esportiva de longitud mitjana i curta. En aquest paratge hi ha un refugi d'escaladors que ha editat la guia de J.M.García I.Sánchez, Sella, guia de escalada (Font de l'Arc, Sella, 1996). Per últim, les llargues crestes de Bèrnia (Altea-Xaló) i dels Castellets (Finestrat-Sella) ofereixen una altra manera de practicar l'escalada.

Per als amants de la bicicleta  
Les carreteres que circumden Aitana són poc transitades i ofereixen a l'aficionat a la bicicleta interessants recorreguts en què no faltaran mai els forts pendents. De les moltes possibilitats només n'esmentarem un parell. Des



de Finestrat, als peus de l'imposant Puig Campana, se segueix la CV-70 per la Nucia, Polop i Callosa d'En Sarrià, es recorre la vall de Guadalest, des d'on es poden contemplar l'ombria d'Aitana, i se supera el port de Confrides. Ara ve un breu descens fins a Benasau i l'ascensió al port dels Tudons per la CV-770 des d'on es pot fer un llarg i emocionant descens fins a Sella i buscar de nou Finestrat. En total, han sigut uns 80 km de recorregut i prop de 1.400 m de desnivell de pujada per tal de rodejar el gegant Aitana.

Des de Xixona es remunta la CV-800 per l'històric port de la Carrasqueta on es poden visitar alguns antics dipòsits de neu. El descens ens durà a la ciutat d'Alcoi. La tornada es pot fer per Benifallim, el port del Rontonar i la Torre de les Maçanes. Aquest circuit al voltant de la serra de la Carrasqueta i la serra dels Plans és de 70 km i hi ha uns 1.000m de desnivell de pujada. Es poden trobar altres propostes d'excursions a la guia d'Enric Roncero, A colp

de pedal (Eliseu Climent, València, 1994). Qui s'estime més la bicicleta de muntanya disposa d'una àmplia xarxa de pistes en les quals pot traçar el seu propi recorregut. Tròbara molts suggeriments en la col·lecció de fullets de Rafael Gil i Jaime Escolano, Rutas en bicicleta por la geografía de Alicante (Diputació d'Alacant-Pratonat de Turisme Costa Blanca, Alacant, 1995).

Cartografia  
És recomanable la consulta de mapes per a la realització d'activitats a l'aire lliure i per tal de complementar la informació escrita. L'àrea d'aquest fullet va inclosa en el següents fulls del mapa a escala 1/50.000: Alcoi, 29-32 (821), Benissa 30-32 (822), la Vila Joiosa 29-33 (847), Altea 30-33 (848) i Alacant 29-34 (872). També hi ha disponibles la majoria dels fulls correspondents a escala 1/25.000 de l'Institut Geogràfic Nacional

Dades d'interés  
Des del litoral, pel qual recorren la carretera N-332 i l'autopista AP-7, es pot accedir a l'àrea descrita en aquest fullet per diversos itineraris que s'esmenten a continuació. A més d'aquests, hi ha altres carreteres locals que permeten l'accés a totes les poblacions i els paratges d'aquesta àrea.

La A-7 Autovía Central connecta Alacant con Alcoi, l'antiga N-340 uneix Alacant, Xixona i Alcoi, i connecta amb la CV-773, que duu a Busot i Aigües; i amb la CV-780 que puja a la Torre de les Maçanes i al port del Rontonar.

La CV-770 enllaça la Vila Joiosa amb Orxeta, Sella i després de superar el port dels Tudons, arriba a Alcoleja i Penàguila. La CV-70 uneix Benidorm amb la Nucia i Polop; recorre el vessant nord de la serra d'Aitana per la vall de Guadalest (Guadalest, Benimaantell, Beniardà, Benifato i Confrides); passa el port d'Ares o de Confrides i descendeix cap a Benilloba, on enllaça amb l'itinerari de la CV-770. La CV-715 enllaça Polop amb Callosa d'En Sarrià, passa per les fonts de l'Algar i arriba a Bolulla i Tàrbena. Des d'aquesta localitat franqueja el coll de Rates i baixa fins a Pego.



Oficinas de Información Turística  
Tourist Info Altea  
C/ Sant Pere, 9  
03590 Altea · Alicante  
Tel.: 96 584 41 14/22  
Fax: 96 584 42 13  
Email: altea@touristinfo.net

Tourist Info L'Alfàs del Pi  
Federico García Lorca, 11  
03580 L'Alfàs del Pi · Alicante  
Tel.: 96 588 89 05  
Fax: 96 588 71 12  
E-mail: alfasdelpi@touristinfo.net

Tourist Info Benidorm-Centro  
Avda. Martínez Alejos, 6  
03500 Benidorm  
Tel.: 96 585 13 11  
y 96 585 32 24  
Fax: 96 680 88 58  
E-mail: benidorm@touristinfo.net

Tourist Info Finestrat  
Avda. de la Marina Baixa, 14  
Edif. Monika Holidays  
La Cala de Finestrat  
03509 Finestrat  
Tel.: 96 680 12 08  
Fax: 96 680 12 72  
E-mail: finestrat@touristinfo.net

Tourist Info La Vila Joiosa  
Costera de la Mar, s/n  
03570 La Vila Joiosa · Alicante  
Tel.: 96 685 13 71  
Fax: 96 685 29 47  
E-mail: lavilajoiosa@touristinfo.net

Tourist Info Castell de Guadalest  
Avda. Alicante, s/n  
03517 Castell de Guadalest · Alicante  
Tel.: 96 588 52 98  
Fax: 96 588 53 85  
E-mail: guadalest@touristinfo.net

Tourist Info La Nucia  
Avda. Marina Baixa, 1  
03094 La Nucia  
Tel.: 96 689 56 72

Tourist Info Polop de la Marina  
Ctra. Benidorm - Polop  
Tel.: 96 689 56 72

Tourist Info Callosa d'En Sarrià  
C/ Sant Antoni, 2  
03510 Callosa d'En Sarrià  
Tel.: 96 588 01 53  
E-mail: callosasarria@touristinfo.net



"E

I dies nus, al vèrtex d'Aitana ix com un pinyó, la fita, l'índex orogràfic, agulla de sol anellada d'aires, d'horizonts, d'onatges de cims; i aqueixes pedres dels enginyers semblen encara les pedres consagrades a la divinitat en l'alba del món. Altres anys i llegües, passen els aeroplans, passen les àguiles, i el cim s'adorm en el blau, sola, pura i eterna".

Són els paisatges d'Aitana, minuciosament retratats per l'escriptor alacantí Gabriel Miró. Paisatges que tenen en aquesta serra l'espina dorsal i es despleguen als peus del seu cim més alt, Aitana, que s'alça a més de 1.500 metres. Àguiles perdigueres o de panxa blanca, esparvers, falcons, brúfols i altres ocells de rapinya que planen damunt d'aquestes terres, en les quals també niuen mussols, òlibes, cornelles, corbs, graules, tords, pit-rojos, merles, falcillots i oronetes. Sobre un relleu capritxós que eleva el sòl als més alts cims i cingles per després afonar-se en valls i rompre's en barrancs, hi habiten, a més, espècies com el gat salvatge, el senglar, l'esquirol, la geneta, el liró, el teixó, la mostela, el conill i la robosa.

Els vessants i les planes, encatífats de mates de llentiscle, romer i timó, es cobreixen de pins, carrasques, freixes, oliveres, ametlers, garroferes, arbres fruiters i hortalisses en aquestes terres que, a pesar d'endinsar-se entre les muntanyes, encara conserven el seu sabor mediterrani. Els fenòmens de dissolució calcària han modelat la seua escabrosa superfície al llarg dels segles i hui ofereixen imatges realment espectaculars d'avencs, coves, túnels i arcs naturals i afavoreixen, a la primavera, l'aflorament de moltes fonts i deus.

Delimitades pel relleu de la serra d'Aitana, al sud, i la Serella i la serra de la Xortà al nord, hi ha una filera de poblacions, des de Tàrbena fins a Benifallim, que segueixen el solc de la vall de Guadalest.

Cinc segles de cultura musulmana hi han deixat una profunda empremta, com demostra la mateixa toponímia (beni-en àrab, significa fill de), les construccions, les troballes arqueològiques, la gastronomia i les festes, entre les quals les de moros i cristians són les que han assolit més fama fora de les seues fronteres.

Aquestes festes, que se celebren des de fa dos segles, recorden amb les seues comparses la convivència i les guerres entre les dues religions en el passat i escenifiquen, amb l'aparició de sant Jordi, la culminació de la victòria cristiana. Entre el soroll dels trons, l'olor de pólvora i els castells de focs artificials, poblacions com ara Xixona, Benifallim, Busot o Callosa d'En Sarrià reviu en aquests moments de la seua història.

Jniciem el trajecte a Tàrbena, alçada sobre un terreny rocós, amb molts barrancs i fonts. Del seu passat conserva el castell dels Moros i també conserva, com a herència de les famílies mallorquines que hi van arribar al segle XVII a repoblar aquestes terres, molts mallorquinismes en la parla i magnífiques receptes gastronòmiques, com ara la de la sobrassada, que encara es manté intacta.

Si descendim, arribem a **Bolulla**, també amb el seu castell morisc, i anant cap a **Callosa d'En Sarrià** -antiga alqueria musulmana- podem visitar les fonts de l'Algar, paratge frondós al voltant de les cascades i les piscines naturals que forma aquest riu, que des que naix, a la serra del Carrascar, deixa al seu pas una vall plena d'arbres fruiters. Precisament Callosa d'En Sarrià és el primer productor nacional de nespres, encara que també cultiva cítrics, oliveres i ametlers. El nucli urbà d'aquesta població ens mostra els seus tresors, com l'església de Sant Joan Baptista, amb una portada de final del segle XVI, la imatge gòtica de la Mare de Déu de les Injúries i altres representacions d'imatgeria barroca.

Un poc més cap al sud, als estreps de la serra d'Aitana hi ha Polop, amb carrers costeruts i empedrats que condueixen inevitablement cap a l'església, el castell i la famosa font dels Xorros. La vila de Polop va encapçalar en el passat una baronia integrada també per la Nucia i Benidorm i es va dedicar a l'exportació de vi i pansa fins a principi de segle, quan va substituir aquest cultiu pel d'arbres fruiters. El Ponoig -el lleó adormit de Gabriel Miró- a quasi 1.200 metres d'altitud, presideix el seu paisatge tranquil, que es prolonga fins a la Nucia.

Situada en una plana als peus de la serra de les Forques, la Nucia té múltiples atractius tant al nucli urbà -amb l'església renaixentista- com als voltants, on podem descobrir paratges interessants com ara el de la font de Favara.

Tornem arrere i seguim el corredor qhe hi ha entre les serra d'Aitana i la serra de la Xortà a Guadalest, fortalesa rocallosa que s'alça a més de 500 metres sobre un penyal, conjunt que es reflecteix en l'embassament del mateix nom que proveeix d'aigua la comarca de la Marina Baixa. D'origen musulmà, Guadalest conserva un nucli antic que ha sigut declarat conjunt historicoartístic. Val la pena pujar al castell de Sant Josep -al qual s'accedeix per un túnel natural fet a la roca- des d'on es pot contemplar una esplèndida panoràmica i visitar les cases pairals -entre les quals destaca la dels Orduña, antics senyors de la vall- i els museus d'arqueologia, d'etnologia i de miniatures.

Molt prop, Benimantell, Benifato i Beniardà tornen a recordar-nos el seu passat àrab, estretament vinculat a Guadalest. Amb un relleu muntanyós i accidentat, són pobles agrícoles, calmats i apartats. A la rodalia de Benifato hi ha un paratge de visita obligada per als amants de la naturalesa. Ací se situa el cim d'Aitana, amb l'arc circular de la Penya Forata, una de les insòlites formacions calcàries característiques d'aquestes serres, com també són insòlites a les proximitats els avencs de Partagat. En aquesta àrea, on creixen teixos centenaris i es manté un dels reductes més meridionals d'aurons de Montpellier -espècie arbre propi de les zones humides- es pot visitar a més la font de Forata, la Font de l'Arbre i antics depòsits de neu, que ací s'anomenen clots.

Aquests depòsits, denominats caves, pous de neu o neveres, que esguiten les serres de l'interior de la província d'Alacant, són unes curioses construccions semisubterrànies del segle XVIII excavades en la roca que s'usaven a l'hivern per a emmagatzemar-hi neu en capes gruixudes cobertes amb palla d'arròs. En arribar l'estiu aquesta neu s'utilitzava per a elaborar gelats i conservar aliments.

Tornant a la vall de Guadalest arribem a Confrides, d'origen musulmà, amb l'església de Sant Josep, del segle XVIII, i les restes del castell, a la penya del Castell.

Terra endins, a la vall que forma el riu Frainos o riu de Penàguila, Alcoleja, Benasau i Benilloba mostren, sobre una superfície trencada, un paisatge d'arbres fruiters, d'ametlers, de vinyes i de cereals i també d'oliveres, que es converteixen en protagonistes d'aquesta comarca,

on s'elabora el preat oli del Comtat. Una passejada ens permetrà que coneguem i admirem les seues esglésies i palaus, com ara el dels marquesos de Malferit, a Alcoleja, o el del comte Revillagigedo, a Benilloba.

Fem una parada a l'ermita del Seguró, amb el seu mirador panoràmic, i continuem cap a **Penàguila**, antiga alqueria de la qual van dependre aquestes tres poblacions, juntament amb **Benifallim**. La vila s'alça vora el riu, amb el seu castell i restes de muralles; l'església, del segle XVIII, conserva una taula gòtica de l'escola valenciana del segle XV, i els palaus de Fenollar i Montcada. Als afores és interessant detenir-se al Palau i el Jardí de Sants -esmenjat ja per Cavanilles al segle XVIII-, a les ermites dels Sants i de Sant Roc i als arcs naturals de Santa Llúcia. Després d'un descens, arribem a Benifallim -amb el seu castell i el palau de Montortal- on el primer diumenge de setembre se celebra la festa dels pans beneïts, organitzada pels fadrins, en la qual una processó de xicones porten uns pans damunt dels caps fins a arribar a l'església. Aquesta mateixa tradició es manté a **la Torre de les Maçanes**, travessada pel riu de la Torre i amb moltes fonts. A la serra del Rontonar, entre aquestes dues poblacions i prop de la font del Rontonar, podem acostar-nos a peu a un altre pou de neu, d'uns 14 metres d'altura i uns 10 metres de diàmetre, a més de 1.000 metres d'altitud. Un altre motiu pel qual fer una parada en el camí són les pintures rupestres de la cova de la Sarga.

Continuant cap a l'est, a la vall de riu Amadòrio, s'assenten les poblacions de **Relleu** i **Sella**, amb les restes de les seues fortaleses. Els barrancs de la Tagarina (tagarí era la denominació que rebien els moros que vivien entre cristians) i de l'Arc marquen els límits naturals de la serra d'Aitana pel sud i donen lloc al riu de Sella. Aquest és un bon punt de partida per a visitar la font de l'Arc, el penyal Diví i els embassaments de Relleu i d'Amadòrio. Continuem el recorregut per **Orxeta** i **Finestrat**, ja als peus del Puig Campana (1406 metres), la pujada al qual, encara que dura, és ben compensada amb una de les vistes més boniques de la zona. La llegenda conta que el seu cim tallat va ser causat pell tall de Rotlan, del qual es va desprendre l'Illa de Benidorm. Aquest gegant, enamorat d'una bella jove, va voler així retardar el compliment d'un malefici, que anunciava la mort de la seua estimada tan prompte com s'amagara el sol. El vessant meridional del Puig Campana forma part del terme de Finestrat, antiga alqueria musulmana que s'assenta amb els carrers costeruts damunt d'un tossal.

Deixem arrere la serra d'Orxeta i anem en direcció a les serres de la Girana i el Cabeçó d'Or, arribem a **Aigües**, localitat de muntanya coneguda per les aigües termals; i anant cap a **Busot** arribem a les coves del Canelobre. Aquesta població, que també conserva un castell, està situada als límits de la serra de Bonalba i el Cabeçó d'Or, que des dels seus 1.200 metres ofereix una bella panoràmica.

Des d'aquí continuem fins a **Xixona**. Enclavada a la serra de la Carrasqueta, invita a caminar pels carrers costeruts del barri antic, a visitar les seues esglésies -de l'Assumpció i de Sant Bartomeu-, les ermites, els monuments, els museus i les restes del castell de la Torre Grossa. També podem visitar un pou de neu prop del port de la Carrasqueta i recórrer els paisatges d'ametlers, dels quals s'obté la primera matèria per al seu producte més internacional, els torrons, els quals actualment s'envien a qualsevol racó del món. Segons es conta, el cuiner de Felip II s'ocupava que mai no faltara aquesta menja a la taula reial durant les festes de Nadal. La fabricació dels torrons, a base d'ametlla torrada, sucre i mel -en les dues varietats: dur (o d'Alacant) i bla (o de Xixona)- ha donat fama a aquesta ciutat, com també la seua mel, els crocants, les gemes i els gelats (entre els quals, els de torró).

**Xixona** realitza amb aquests productes la seua aportació més dolça a la gastronomia de les serres de l'interior de la província d'Alacant, tan rica com variada. La cuina d'aquests pobles, acompanyada amb els vins de la zona, inclou des dels plats de peix i els arrossos, més freqüents com més prop de la costa, fins als plats substanciosos i consistents de les localitats de l'interior, on les baixes temperatures hivernenques així ho requereixen. Entre aquests últims es poden esmentar les bajoques farcides, la borreta (creïlles, bacallà, sípia, espinacs, vitets i ous), la pericana (bacallà espencat, alls i nyores), l'olleta (amb verdures i arròs), l'olla de blat, l'olla d'arròs, l'olla de pilotes i les pilotes de dacsa. A més dels embotits (entre els quals cal destacar la sobrassada de la Marina, la de la Nucia, i la mallorquina de Tàrbena), val la pena tastar les coques o els pastissos de carn dolços i les peladilles (ametles ensucrades) de l'Alcoià. Sense oblidar les taronges, les aranges, les mandarines i les nespres, que acoloreixen als arbres fruiters els paisatges d'aquestes terres.





